DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.17

УДК 351.811.123.1

О.Ф. АНДРІЙКО, Т.В. КОРНЕВА

*Ольга Федорівна Андрійко, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України**

ORCID: 0000-0002-7507-3090

*Тетяна Володимирівна Корнева, кандидат юридичних наук, доцент Навчально-наукового інституту Національного університету водного господарства та природокористування***

ORCID: 0000-0002-3944-1263

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Процес формування митної політики України в період трансформаційних системних змін, які були зумовлені Угодою про асоціацію з ЄС, визначив пріоритетну спрямованість механізмів її реалізації в умовах глобалізації зовнішньої торгівлі в контексті норм та правил ГАТТ/СОТ і вимог ЄС. Про необхідність створення механізму сприятливих умов для бізнесу при переміщенні товарів через митний кордон України, розвиток міжнародної торгівлі через реорганізацію державних органів з питань митної справи дискутують давно. Насправді без поєднання наукових досліджень з вимогами сучасної соціально-орієнтованої ринкової економіки та врахування позитивного досвіду реформування митних систем європейських країн, створення такого механізму без додаткових досліджень є достатньо складним завданням.

Європейський вибір України та проголошення стратегічного курсу на вступ до Європейського Союзу потребує приведення національного законодавства, у тому числі з питань митної справи, до міжнародних стандартів та вдосконалення митного контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти митного контролю досліджувалися у працях Ю. Дьоміна, Л. Дорофєєвої, Ю. Кунева, В. Пашка, Д. Приймаченка, В. Прокопенка та інших науковців і практиків.

Мета статті – розкрити сутність, призначення митного контролю відповідно до вимог міжнародних стандартів, виявити прогалини чинного законодавства та недоліки здійснення функції митного контролю, розглянути шляхи їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Державний контроль здійснюється з метою перевірки дотримання й виконання поставлених завдань, прийнятих рішень і їх правомірності. Зміст державного контролю включає спостереження, аналіз і перевірку діяльності відповідних органів та їх посадових осіб щодо виконання поставлених перед ними завдань, дотримання установлених правил, норм і стандартів.

Митний контроль є специфічним видом державного контролю, завдання якого полягає в аналізі та зіставленні фактичного стану митної справи з вимогами, які стоять перед нею, виявленні відхилень при виконанні поставлених завдань та причини невиконання або зниження ефективності виконання. За допомогою митного контролю встановлюється достовірність даних про повноту, своєчасність, реальність виконуваних зовнішньоекономічних операцій, а також законність дій, здійснюваних посадовими особами щодо юридич-

© О.Ф. Андрійко, Т.В. Корнева 2019

* *Olha Andriyko, Dr. hab. in Law, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine*

** *Tetiana Korneva, Ph.D. in Law, Associate Professor of the National University of Water and Environmental Engineering*

них осіб та фізичних осіб-суб'єктів зовнішньоекономічних відносин, виявлення порушень норм діючого законодавства та вжиття заходів з усунення допущених порушень та недоліків, включаючи притягнення до відповідальності певних фізичних, юридичних та посадових осіб за порушення законності.

Митний контроль відіграє важливу роль у зміцненні законності, виконавської дисципліни, підвищенні рівня організованості й порядку в системі управління митною справою, якщо увага приділяється усім при-таманним йому функціям.

Головна мета організації митного контролю в європейських країнах – створити сприятливі умови для зовнішньоекономічної діяльності, удосконалити переміщення через митний кордон України фізичних осіб та їх речей, товарів та майна юридичних осіб, здійснювати заходи щодо боротьби з порушеннями митних правил та запобігання і протидії контрабанді; стягнення відповідних митних платежів у держбюджет; ведення митної статистики.

У Митному кодексі України (п. 24 частини першої ст. 4 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 405-VII від 04 липня 2013 р.) митний контроль визначається як сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

У результаті об'єднання у 2013 р. податкової та митної служб у Міністерство доходів і зборів, яке пізніше було реорганізовано в Державну фіскальну службу, відбулися зміни у визначенні пріоритетності завдань митних органів. Вони фактично були зорієнтовані на користь лише одного – наповнення державного бюджету, що спричинило низку негативних результатів у митній справі. Це і «гіпертрофія» фіскальної функції митних органів, і зниження рівня організаційного та кадрового забезпечення процедур митного контролю та митного оформлення, і відсутність належного рівня аналітичної роботи та пост-контролю, і недостатній обмін інформацією та низький рівень міжнародного співробітництва.

Завданням щодо підвищення ефективності митного контролю, посилення боротьби з порушеннями митних правил, запобігання та протидії контрабанді, прискорення експортно-імпортного товарообігу і руху пасажирів за рахунок спрощення митних процедур для добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності, посилення технічної оснащеності митних підрозділів не приділялася належна увага через непродуктивне реформування внутрішньої структури митниці.

Практично зупинився розвиток інфраструктури в пунктах пропуску на кордоні через відсутність матеріально-технічного забезпечення, що негативно проявилось в організації дієвих заходів з організації спільного митного контролю з митними органами суміжних з Україною держав. Не приділялася належна увага системі й механізму постійного моніторингу за здійсненням процедур митного контролю й митного оформлення, а також механізму впровадження сучасних інформаційних технологій.

Наслідком реформування митних органів без серйозного наукового підходу стало значне зменшення ефективності протидії контрабанді та порушенням митних правил, захисту прав інтелектуальної власності, контролю застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання, а також заходів попередження, припинення, усунення неправомірних дій фізичних та юридичних осіб. У стані стагнації опинилася ситуація із ввезенням та перебуванням на митній території України понад 50 тисяч автомобілів з іноземними номерами без сплати митних платежів.

Особлива увага до митного контролю зумовлена характером діяльності митних органів та їх посадових осіб, потребою у постійному зворотному зв'язку за динамікою розвитку суспільних відносин у різних сферах зовнішньоекономічної діяльності та контролю за поведінкою учасників цих відносин.

Митний контроль має здійснюватися системно, з використанням усіх контрольних засобів, а результати його та висновки обов'язково повинні надходити до вищого органу в порядку підпорядкованості. Ведення митної статистики має важливе значення при втіленні в життя митної політики. Митна статистика призначена для забезпечення повного і достовірного обліку даних про експорт та імпорт держави; аналізу основних тенденцій, структури й динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків держави разом з аналізом його макроекономічної ситуації; інформаційного забезпечення вищих органів державної влади й управління при прийнятті ними рішень у галузі митної політики та державного регулювання зовнішньої торгівлі; контролю за нарахуванням митних платежів; здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів; розв'язання інших завдань, зумовлених митною політикою держави.

Для збору міжнародної торгової статистики країни користуються національними митними тарифами, що базуються на Гармонізованій системі опису та кодування товарів (далі – ГС) – міжнародній номенклатурі товарів, яка розроблена Всесвітньою митною організацією. Гармонізована система опису та кодування товарів 2017 р. використовується у 207 країнах світу з метою забезпечення одноманітної класифікації товарів для встановлення митних тарифів, здійснення заходів нетарифного регулювання та збирання статистичних даних. На ГС базується Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТЗЕД), але й тут ми маємо певні проблеми.

Митний тариф України діє на основі версії ГС 2012 р., що створює проблеми з класифікацією товарів. І на сьогодні ми маємо статистику, яку не можна зіставити зі статистикою інших держав.

До основних функцій митного контролю відносять фіскальну, правоохоронну, координуючу, профілактичну та превентивну функції.

Пріоритетними в контролюючій діяльності митних органів є: фіскальна функція щодо забезпечення надходження податків при ввезенні товарів на митну територію України і охоронна функція щодо національної безпеки країни.

Важливішим напрямом діяльності митниці є фіскальна функція. Від стану справ на цій ділянці значною мірою залежать не лише економічна безпека держави, а й подальший розвиток ринкової економіки, створення сприятливих умов для національних товаровиробників.

Фіскальна функція відіграє головну роль в оцінці діяльності митних органів, применшивши виконання інших функцій.

Фіскальна функція митних органів забезпечується шляхом контролю за відповідністю тарифної класифікації. За тим проект Закону «Про Митний тариф України», схвалений Кабінетом Міністрів України 15 листопада 2017 р., й досі не прийнятий. Законопроект не змінює ставки ввізного мита, а запроваджує нову класифікацію окремих товарів, гармонізуючи українське законодавство з нормами міжнародного права з метою спрощення міжнародної торгівлі для України. В його основу покладена нова версія Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), яка створена на основі міжнародної Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС) 2017 р. та Комбінованої номенклатури ЄС і враховує всі зобов'язання України в рамках СОТ.

Достатньо зазначити, що в Митному кодексі України більше ніж у 40 статтях йде посилення на УКТЗЕД і Митний тариф при проведенні митного контролю і митного оформлення. Прийняття нового Закону «Про Митний тариф України» дасть можливість вирішити проблему розбіжностей класифікації товарів з міжнародними партнерами і сприятиме спрощенню й гармонізації митних процедур.

Зміст фіскальної функції митного контролю полягає в наповненні державного бюджету за рахунок митних платежів: а) мито; б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Недостатньо виражена програма реформування митниці не сприяла виконанню плану 11 місяців 2019 р., а саме – дохідної частини державного бюджету на 36,6 мільярдів гривень (12,4 %) щодо податку на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів. Насамперед це результат здійснення неефективної митної політики, хаотичне унормування діяльності митних органів, що призвело до послаблення митного контролю за експортно-імпортними операціями.

Отже, розбудова митної інфраструктури, яка б сприяла розвитку зовнішньої торгівлі і захисту економічних інтересів та забезпечувала надійний захист від протиправних посягань, залишається пріоритетним завданням реформованої митної служби. Її становлення й організація залежать від багатьох факторів, серед яких важливим є створення відповідної нормативної бази та проведення широкомасштабних організаційних заходів.

Фіскальна функція спрямована насамперед на захист держави від зовнішніх загроз. Вона включає: захист національної безпеки держави; суспільного порядку; захист внутрішнього ринку; захист інтересів споживачів; створення умов для підтримання законодавчо визначеного порядку переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів; ефективну протидію контрабанді та іншим порушенням митного законодавства; сприяння протидії міжнародному тероризму тощо.

Ефективна боротьба із правопорушеннями у сфері митного законодавства можлива лише при тісній взаємодії митних органів, правоохоронних та інших контролюючих органів, в основі діяльності яких лежить спільна мета щодо забезпечення порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Координуюча функція митних органів здійснюється шляхом:

- взаємного інформування про стан забезпечення законодавства при переміщенні товарів через митний кордон;
- формування банку даних про порушників законодавства та спільним його використанням у практичній діяльності;
- спільних організаційно-управлінських і практичних заходів з питань перевірки зовнішньоекономічної діяльності підконтрольних суб'єктів;
- спільних перевірок конкретних фактів порушення законодавства та вирішення питань щодо притягнення винних до відповідальності тощо.

За результатами контролю митні органи здійснюють профілактичну функцію, застосовуючи заходи щодо попередження, припинення та усунення неправомірних дій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності чи їх посадових осіб. Крім того, у процесі митного контролю виявляються причини та умови, що сприяли прийняттю неправомірних управлінських рішень та їх виконанню.

Сучасні тенденції вимагають якісного та швидкого обслуговування зростаючих потоків експортно-імпортних вантажів, забезпечення повного спектру митних та супутніх послуг на рівні міжнародних стандартів, що напряму залежить від технологій митного контролю.

Передусім існує необхідність упорядкування та застосування основних форм митного контролю. До них, зокрема, належать:

- перевірка документів та відомостей, які відповідно до ст. 335 Митного кодексу України надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;
- митний огляд (огляд та переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд та переогляд ручної поклажі та багажу, особистий огляд громадян);
- облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

- усне опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю; чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до Митного кодексу України та інших законів України покладено на органи доходів і зборів;
- перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;
- проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів;
- пост-митний контроль.

Визначення поняття пост-митного контролю вперше унормовано в митному законодавстві України додатковою ст. 337-1 Митного кодексу, в якій зазначено, що для цілей пост-митного контролю органи доходів і зборів мають право перевіряти точність і повноту інформації, що міститься в митній декларації, загальній декларації прибуття, та наявність, точність і правильність документів, на підставі яких здійснено випуск товарів. Введення зазначеної норми наблизило митне законодавство України до міжнародних норм, зокрема до положень Кіотської конвенції в частині запровадження пост-митних перевірок, оскільки в Митному кодексі України визначення цього поняття раніше було відсутнє.

У нормативно-правових актах України та міжнародних угодах вживаються здебільшого два терміни: «пост-митний контроль» або «пост-митний аудит», що суперечить суті процесу перевірки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності посадовими особами митних органів.

Слід зазначити, що аудит є підприємницькою діяльністю, незалежною перевіркою обліку та звітності суб'єктів господарювання. Тобто дана перевірка здійснюється митними аудиторами – недержавними органами і є предметним аудитом, що відбувається нарівні з іншими видами аудиту. Ототожнювати митний аудит зі складовою частиною державного контролю, який здійснюють митні органи з метою перевірки діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в межах своєї компетенції, вважаємо недоцільним.

Позитивним є унормування законодавцем у вищезазначеній статті умови здійснення і стадії проведення контролю. Зокрема зазначається, що пост-митний контроль здійснюється за результатами застосування системи управління ризиками та може бути ініційований під час митного оформлення або протягом 30 календарних днів з дня випуску товарів.

Митний контроль, як один із видів державного контролю, класифікується за наступними стадіями митного процесу:

- попередній контроль;
- поточний контроль;
- подальший контроль (пост-контроль).

Попередній митний контроль здійснюється посадовими особами митних органів шляхом перевірки та аналізу інформації, яка міститься в товаросупровідних документах на вантаж, у разі переміщення його через митний кордон України.

Так, проведення митного контролю щодо операцій із ввезення іноземних товарів на митну територію України починається з моменту подачі попередньої митної декларації. Попередній митний контроль має важливе значення для попередження порушень митних правил та запобігання і протидії контрабанді.

На стадії поточного митного контролю має місце безпосереднє митне оформлення зовнішньоекономічних операцій. Тобто митними органами виконуються митні процедури, які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України і мають юридичне значення для їх подальшого використання. В Україні така форма митного контролю на даний час є домінуючою.

Останнім часом митними службами розвинених країн була запроваджена практика перевірок не тільки на стадіях попереднього та поточного контролю, а й на стадії подальшого контролю. Дана форма митного контролю здійснюється після завершення митного оформлення з метою перевірки діяльності осіб, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності.

У Митному кодексі України зазначається, що пост-митний контроль є складовою частиною митного контролю і може здійснюватися на будь-якій його стадії. Слід підкреслити, що впровадження пост-митних перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності не скасовує використання інших форм митного контролю. Саме поєднання стадій попереднього, поточного та подальшого контролю дає змогу забезпечити найбільш високу результативність та ефективність митного контролю. Тому в практиці діяльності митних органів слід широко використовувати всі форми контролю, не протиставляючи їх одна одній.

Як свідчить практика, під час проведення перевірок трапляються випадки виникнення спірних ситуацій щодо правильності оподаткування певних видів товарів декларантом. Причиною цього можуть бути як дії, так і бездіяльність посадових осіб суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або посадової особи митного органу.

Саме під час проведення перевірки мають бути врегульовані всі спірні питання шляхом надання декларантом відповідних пояснень та їх документального підтвердження посадовій особі митного органу, який

проводить перевірку. Це надалі дасть можливість уникнути процедури надання заперечень до акта перевірки або адміністративного чи судового оскарження прийнятих податкових повідомлень-рішень. Тому декларант у разі непогодження з певними висновками митних органів ще до закінчення перевірки повинен повідомити його про спірну ситуацію та має право вимагати від митного органу проведення перевірки відомостей і фактів, які можуть свідчити на його користь.

Одним із методів боротьби з корупцією при проведенні митного контролю є мінімізація особистих контактів між посадовими особами митних органів та декларантами, переведення більшості митних процедур в он-лайн, використання електронних сервісів, мобільних додатків.

Важливим для зміцнення відносин з нашими найбільш значимими торгівельними партнерами є якомога швидше запровадження системи спільного транзиту з Євросоюзом та деякими іншими країнами та використання Нової комп'ютеризованої транзитної системи NCTS (New Computerised Transit System). Це допоможе обмінюватися інформацією з країнами ЄС в режимі реального часу, використовувати єдину митну декларацію, запровадити ряд транзитних спрощень, сприятиме веденню легального бізнесу, збільшенню товарообігу, обміну митною інформацією та статистикою, розвитку співпраці з потенційними донорами міжнародної технічної допомоги.

Реалізація та удосконалення митного контролю в сучасних умовах має базуватися насамперед на:

- інформаційному забезпеченні (у тому числі автоматизованих системах);
- забезпеченні належного рівня взаємодії з європейськими інститутами в процесі адаптації митного законодавства в контексті Угоди про асоціацію України та ЄС;
- залученні та використанні міжнародної технічної допомоги для вдосконалення митної інфраструктури, професійного навчання посадових осіб митних органів, оснащення сучасними технічними засобами митного контролю;
- конструктивної взаємодії з митними адміністраціями зарубіжних країн (особливо з сусідніми державами) у сфері протидії порушенням митних правил та контрабанді, включаючи проведення спільних міжнародних заходів.

Висновки. Аналіз законодавчого забезпечення митної справи засвідчує необхідність внесення змін до Митного кодексу України з метою усунення неузгодженості й різночитання у поспіхом прийнятих змінах та доповненнях в попередні роки. З метою створення наукового підґрунтя для подальших наукових пошуків вважаємо необхідним уточнення понятійного апарату в сфері митної справи для усунення конфліктів між бізнесом і контролюючими органами.

В основу нового Закону України «Про Митний тариф України» слід покласти нову версію Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), створеної на основі міжнародної Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС) 2017 р. та Комбінованої номенклатури ЄС.

При прийнятті нових нормативно-правових актів з питань митної справи необхідно враховувати досвід європейських країн, вимоги міжнародних договорів, до яких приєдналася Україна, з метою гармонізації та спрощення митних процедур і найбільш повного забезпечення прав, свобод та інтересів громадян.

Резюме

Андрійко О.Ф., Корнева Т.В. Сучасний стан та основні напрями вдосконалення митного контролю в Україні.

У статті висвітлено теоретичні аспекти організації державного контролю та проведення митного контролю у сфері митної справи. Проаналізовано сучасний стан митного контролю та його правове регулювання, що дало можливість зробити висновок про те, що реорганізація митних органів у 2012–2019 рр. проводилася без належного наукового обґрунтування, вивчення європейського досвіду та врахування національного законодавства і митної практики. Запропоновано переглянути і визначити пріоритети реалізації основних функцій митного контролю, виходячи із інтересів національної безпеки. Проаналізовано форми митного контролю. Практика реалізації пост-митного контролю розглянута крізь призму стадій: попереднього, поточного та подальшого контролю. Пропонується вдосконалення правового регулювання митного контролю шляхом внесення змін в Митний кодекс України та прийняття нового закону «Про Митний тариф України».

Ключові слова: державний контроль, митна справа, митний контроль, митні органи, функції митного контролю.

Резюме

Андрійко О.Ф., Корнева Т.В. Современное состояние и основные направления усовершенствования таможенного контроля в Украине.

В статье освещены теоретические аспекты организации государственного контроля и проведения таможенного контроля в сфере таможенного дела. Проанализировано современное состояние таможенного контроля и его правовое регулирование, что позволило сделать выводы о том, что реорганизация таможенных органов в 2012–2019 гг. проводилась без соответствующего научного обоснования, изучения европейского опыта и учёта национального законодательства и таможенной практики. Проанализированы формы таможенного контроля. Практика реализации пост-таможенного контроля рассмотрена через призму стадий: предыдущего, текущего и последующего контроля. Предлагаются направления усовершенствования правового регулирования таможенного контроля путём внесения в Таможенный кодекс и чёткого определения приоритетных задач таможенных органов, соответствие их деятельности европейским стандартам. Обосновывается необходимость принятия нового закона «О Таможенном тарифе Украины».

Ключевые слова: государственный контроль, таможенное дело, таможенный контроль, таможенные органы, функции таможенного контроля.

Summary

Olha Andriyko, Tetiana Korneva. The current state and main directions of improving customs control in Ukraine.

The article highlights the theoretical aspects of the organization of state control and customs control in the field of customs. The current state of customs control and its legal regulation are analyzed, which allowed us to conclude that the reorganization of customs authorities in 2012–2019 was carried out without appropriate scientific justification, the study of European experience and the consideration of national legislation and customs practice. The main tasks and functions of customs control during the movement of goods across the customs border of Ukraine by subjects of foreign economic activity are determined. It is proposed to review and prioritize the implementation of the basic functions of customs control, based on the interests of national security. The forms of customs control are analyzed. The practice of implementing post-customs control as a form of control, which is used by the administrations of European countries, is examined through the prism of the stages: previous, current and subsequent control. The main tasks and functions of customs control during the movement of goods across the customs border of Ukraine by subjects of foreign economic activity are determined. It is proposed to review and prioritize the implementation of the basic functions of customs control, based on the interests of national security. The forms of customs control are analyzed. The practice of implementing post-customs control as a form of control, which is used by the administrations of European countries, is examined through the prism of the stages: previous, current and subsequent control. The necessity of consolidating the efforts of the customs service, government and the public to create truly partnerships between the customs authorities and the business community with the aim of achieving a balance of interest of people who move goods across the customs border of Ukraine, overcoming “sulfur” and “black” schemes is noted. Important steps were noted regarding the implementation of best international practices in the activities of customs authorities. Directions are proposed for improving the legal regulation of customs control by introducing into the Customs Code and clearly defining the priority tasks of customs authorities, and their compliance with European standards. The necessity of adopting a new law “On the Customs Tariff of Ukraine” is substantiated.

Key words: state control, customs, customs control, customs authorities, customs control functions.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.18

УДК 336.226.11

О.В. ГЕДЗЮК

*Олена Вікторівна Гедзюк, кандидат юридичних наук, асистент кафедри юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка**

ORCID: 0000-0001-6688-3836

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ – АДВОКАТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ЄСВ

Постановка проблеми. Адвокатська діяльність є незалежною професійною діяльністю адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Із запровадженням в Україні адвокатської монополії кількість юристів, які виявили бажання долучитися до адвокатського корпусу, значно зросла. Не зважаючи на Висновок Конституційного Суду України від 31 жовтня 2019 р. № 4-в/2019¹, яким було визнано законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) таким, що відповідає вимогам ст. ст. 157 та 158 Конституції України, професійний інститут надання правової допомоги громадянам у судах продовжує зростати. Одним із важливих питань, що постають перед адвокатом, є оподаткування його діяльності. Із врахуванням того, що існують дискусійні питання в оподаткуванні адвокатської діяльності, вважаємо, що ця тема заслуговує окремого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Приділено увагу нормам Податкового кодексу України², Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»³, Порядку обліку платників податків і зборів⁴, актам контролюючих органів та судовим рішенням.

Формулювання мети статті. Виходячи із постановленої проблематики, здійснити аналіз чинного нормативно-правового регулювання та правозастосовну практику оподаткування індивідуальної адвокатської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні. Адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Згідно із ч. 1 ст. 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою.

© О.В. Гедзюк, 2019

* *Olena Hedziuk, Ph.D. in Law, Assistance lecturer of Taras Shevchenko National University of Kyiv*